

Den nye danske forældelseslov og forsikringsaftaleloven

af Jens Teilberg Søndergaard og Gitte Danelund

Jens Teilberg Søndergaard
jts@jm.dk

I artiklen gennemgås hovedtrækkene i den nye danske forældelseslov og de nyaffattede bestemmelser om forældelse i den danske forsikringsaftalelov.

Forældelsesloven og ændringerne af forsikringsaftaleloven træder i kraft den 1. januar 2008.

Gitte Danelund
gid@forsikringenshus.dk

I. Indledning

Den 1. januar 2008 træder en ny forældelseslov i kraft i Danmark, jf. lov nr. 522 af 6. juni 2007. Loven erstatter forældelsesreglerne i Danske Lov 5-14-4 fra 1683 og lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer (1908-loven).

I tilknytning til den nye forældelseslov vedtog Folketinget lov nr. 523 af 6. juni 2007 om ændring af forskellige lovbestemmelser om forældelse af fordringer m.v. (Ændringer som følge af en ny lov om forældelse af fordringer, ophævelse af købelovens reklamationsfrister ved visse køb m.v.), som ligeledes træder i kraft den 1. januar 2008. Loven indeholder navnlig ændringer af forældelsesreglerne i den øvrige lovgivning, herunder i forsikringsaftaleloven.

Den nye forældelseslov adskiller sig på en række punkter fra den gældende lovgivning om forældelse. Blandt de væsentligste forskelle er, *at* de almindelige forældelsesfrister forkortes fra 5 og 20 år til henholdsvis 3 og 10 år, *at* muligheden for at afbryde forældelse ved påmindelse afskaffes, *at* der indføres regler om såkaldt foreløbig afbrydelse, og *at* forældelsesloven fremover ikke kan fraviges ved forudgående aftale i forbrugerforhold.

Ændringerne af forsikringsaftalelovens forældelsesregler har bl.a. sin baggrund i betænkning nr. 1423/2002 om forsikrings-

Jens Teilberg Søndergaard er konsulent i Justitsministeriets lovafdeling og har bl.a. medvirket til udarbejdelsen af den nye forældelseslov. Gitte Danelund er advokat hos Forsikring & Pension og har siden 1997 beskæftiget sig med jura, særligt indenfor administration, herunder i relation til forsikring.

aftaleloven, hvori udvalget om revision af forsikringsaftaleloven (FAL-udvalget) gav udtryk for den opfattelse, at forældelsesreglerne i forsikringsaftaleloven i videre omfang bør tage udgangspunkt i dansk rets almindelige forældelsesregler, idet der alene bør gælde særlige forældelsesregler på forsikringsområdet, hvis der kan påvises et særligt behov herfor. Ændringerne af forsikringsaftaleloven er udformet i overensstemmelse med FAL-udvalgets anbefaling. Således fremgår det af den nyaffattede § 29, stk. 1, at krav i anledning af forsikringsaftalen forældes efter reglerne i forældelsesloven. Der er dog fastsat visse særlige forældelsesregler i lovens § 29, stk. 2-6.

2. Gældende ret i hovedtræk

De gældende forældelsesregler findes i dag i Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven. Danske Lov 5-14-4 indeholder en regel om 20-årig forældelse, mens forældelsesfristen for krav omfattet af 1908-loven er 5 år. Danske Lovs 20-årige forældelsesfrist gælder for alle fordringer og er forældelseslovgivningens ”teoretiske” hovedregel. 1908-lovens 5-årige forældelsesfrist gælder kun for de fordringer, der er nævnt i lovens § 1, stk. 1. Da § 1, stk. 1, omfatter en lang række dagligdags fordringer, er den 5-årige forældelsesfrist i stort omfang lovgivningens ”praktiske” hovedregel.

Begyndelsestidspunktet for Danske Lovs 20-årige forældelsesfrist er stiftelsestidspunktet. Den 20-årige forældelsesfrist afbrydes ved, at skyldneren erkender fordringen, eller ved påmindelse. Kravet om påmindelse vil f.eks. være opfyldt ved udsendelse af et kontouttog.

Begyndelsestidspunktet for den 5-årige forældelsesfrist efter 1908-loven er det tidspunkt, hvor fordringen af fordringshaveren kan kræves betalt (forfaldstidspunktet), jf. lovens § 2, 1. pkt. Det følger dog af § 3, at fristen, hvis fordringshaveren har været i utilregnelig uvi-

denhed om sit krav eller om skyldnerens opholdssted, først regnes fra det tidspunkt, hvor fordringshaveren blev eller burde være blevet bekendt med kravet eller skyldnerens opholdssted (suspension af forældelsesfristen). 1908-lovens 5-årige forældelsesfrist afbrydes ved, at skyldneren erkender gælden, eller ved, at fordringshaveren foretager retslige skridt, som følges op uden uforholdent ophold, jf. 1908-lovens § 2, 2. pkt.

Ifølge 1908-lovens § 4 gælder Danske Lovs 20-årige frist ved siden af 1908-lovens 5-årige frist. Den 20-årige frist får bl.a. betydning i tilfælde, hvor den 5-årige frist efter 1908-loven er suspenderet i mere end 15 år.

Forældelse på forsikringsområdet er som udgangspunkt reguleret ved forsikringsaftalelovens §§ 29 og 30. Ifølge § 29, stk. 1, er forældelsesfrist 2 år for krav, der er grundede i forsikringsaftalen. Fristen regnes fra udgangen af det kalenderår, i hvilket fordringshaveren fik kundskab om kravet. Forældelsesfristen er dog maksimalt 5 år fra kravets forfaldstidspunkt. I øvrigt finder 1908-lovens §§ 1-3 anvendelse på krav, der er grundede i forsikringsaftalen. Forældelsesfristerne for krav, der er grundede i forsikringsaftalen, er således kortere end de almindelige forældelsesfrister.

Den 5-årige forældelsesfrist regnes som nævnt fra kravets forfaldstidspunkt. Dette forfaldstidspunkt fastlægges – for så vidt angår krav på forsikringsydelsen – med udgangspunkt i forsikringsaftalelovens § 24, stk. 1, hvorefter forfaldstidspunktet er 14 dage efter det tidspunkt, hvor forsikringssselskabet har været i stand til at indhente de nødvendige oplysninger til bedømmelse af kravet. Dette udgangspunkt fraviges dog i praksis, hvis forsikringsbegivenheden f.eks. slet ikke er anmeldt til forsikringssselskabet, idet forældelsesfristen ellers ikke begynder at løbe. Forfaldstidspunktet i § 29 er i disse situationer blevet fastlagt med udgangspunkt i det tidspunkt, hvor de kendsgerninger, der

begrunder kravet, er indtrådt.

Ved ansvarsforsikring, hvor selskabet hæfter umiddelbart over for skadelidte, forældes skadelidtes krav mod selskabet dog efter de samme regler, som gælder for skadelidtes krav mod skadevolderen, jf. forsikringsaftalelovens § 29, stk. 2.

Forsikringsaftalelovens § 30 regulerer aftaler om kortere forældelsesfrister end dem, der følger af § 29.

§ 30, stk. 1, vedrører den situation, hvor sikrede har rejst et krav over for forsikrings-selskabet, og forsikringsaftalen indeholder frister for, hvornår der skal foretages retsforfølgning (f.eks. indbringelse for Ankenævnet for Forsikring eller anlæggelse af retssag). Ifølge § 30, stk. 1, kan en aftale om, at den sikrede mister sit krav, hvis vedkommende ikke foretager retsforfølgning inden en kortere frist end den, der angives i § 29, ikke gøres gældende, medmindre selskabet skriftligt med mindst 6 måneders varsel har givet den sikrede meddelelse om fristens længde og om følgerne af, at fristen ikke overholdes.

§ 30, stk. 2, vedrører aftaler om frister for fremsættelse af krav over for forsikrings-selskabet. Ifølge § 30, stk. 2, kan en aftale om, at selskabet skal være fri for ansvar, dersom krav i anledning af en forsikringsbegivenhed ikke fremsættes over for selskabet inden en vis frist, ikke gøres gældende over for den, der fremsætter et sådant krav inden 3 måneder efter, at han har fået kundskab om de omstændigheder, der begrunder kravet. Der indgås i dag af en række selskaber aftaler om en kortere anmeldelsesfrist ved forsikring mod kritisk sygdom.

3. Den nye forældelseslov og ændringerne i forsikringsaftaleloven

I stort omfang videreføres logikken fra det gældende forældelsesretlige system i den nye forældelseslov. Således vil der for de fleste fordringer gælde en kombination af en kort

forældelsesfrist, der kan suspenderes, og en lang og absolut frist.

3.1. Forældelsesfristernes længde og begyndelsestidspunkt

De almindelige forældelsesfristernes længde er fastlagt i lovens § 3. Som udgangspunkt vil fordringer blive underlagt en kombination af en 3-årig og en 10-årig forældelsesfrist. Almindelige fordringer vil således blive underlagt en 3-årig forældelsesfrist, der suspenderes, hvis fordringshaveren var ubekendt med fordringen eller skyldneren og ikke burde have haft kendskab hertil (suspension af forældelsesfristen), kombineret med en absolut frist på 10 år, jf. lovens § 3, stk. 1 og 2, og stk. 3, nr. 2 og 3.

For visse fordringer vil der gælde en særlig lang absolut forældelsesfrist. Således vil der for fordringer på erstatning eller godtgørelse i anledning af personskade og for fordringer på erstatning for skade forvoldt ved forurening af luft, vand, jord eller undergrund eller ved forstyrrelser ved støj, rystelser eller lignende (miljøskade) ikke gælde en 10-årig, men en 30-årig absolut forældelsesfrist, jf. § 3, stk. 3, nr. 1.

Alle forældelsesfrister regnes fra det tidligste tidspunkt, til hvilket fordringshaveren kunne kræve at få fordringen opfyldt, dvs. fra forfaldstidspunktet, medmindre andet følger af andre bestemmelser, jf. § 2, stk. 1. Er der indrømmet skyldneren løbedage eller i øvrigt en frist, inden for hvilken betaling anses for rettidigt, regnes forældelsesfristen først fra betalingsfristens udløb, jf. § 2, stk. 2.

For så vidt angår krav på erstatning eller godtgørelse for personskade, krav på erstatning for miljøskade og krav på erstatning for skade forvoldt uden for kontraktforhold – som ikke udgør krav i anledning af personskade eller miljøskade – er begyndelsestidspunktet for den absolutte forældelsesfrist dog tidspunktet for den skadevoldende handling op-hør, jf. § 3, stk. 3, nr. 1 og 2.

Som nævnt fastslås det i den nyaffattede § 29, stk. 1, i forsikringsaftaleloven, at krav i anledning af forsikringsaftalen forældes efter reglerne i forældelsesloven. Det indebærer bl.a., at forældelsesfristens længde bestemmes ved reglerne i den nye forældelseslov. Krav i anledning af forsikringsaftaler vil således som udgangspunkt blive underlagt en 3-årig forældelsesfrist, der suspenderes, hvis fordringshaveren var ubekendt med fordringen eller skyldneren og ikke burde have haft kendskab hertil, kombineret med en absolut frist på 10 år, dog 30 år for fordringer på erstatning eller godtgørelse i anledning af personskade og for fordringer på erstatning i anledning af miljøskade.

For så vidt angår personforsikring, hvor forsikringsbegivenheden er skadens indtræden eller konstatering, fastsættes dog en særlig regel i stk. 3 til den nyaffattede § 29 i forsikringsaftaleloven, hvorefter den absolutte forældelsesfrist for krav på forsikringsydelsen fastsættes til 10 år fra den dag, da ydelsen kunne kræves betalt. Ved vurderingen af forældelsesfristernes længde på personskadeområdet skal således henses til, om forsikringsbegivenheden efter forsikringsaftalen er skadens indtræden eller konstatering, eller om forsikringsbegivenheden er den begivenhed, der er årsag til skaden. Kun de førstnævnte tilfælde er omfattet af § 29, stk. 3, og dermed den absolutte forældelsesfrist på 10 år. Som eksempel kan nævnes en sygeforsikring, der forsikrer mod skadelige virkninger af sukkersyge, herunder nedsat erhvervs-evne.

Øvrige krav mod et forsikringsselskab i anledning af personskade, herunder navnlig krav på forsikringsydelsen i henhold til ansvarsforsikringer, vil blive underlagt en absolut forældelsesfrist på 30 år, jf. § 3, stk. 3, nr. 1, i den nye forældelseslov. Som eksempel kan nævnes erstatningskrav for senskader i anledning af personskade, der rettes mod en ansvarsforsikring for et motorkøretøj. Den

30-årige forældelsesfrist vil også gælde ved tingsskadeforsikringer, der dækker miljøskader. Denne frist regnes fra den skadevoldende handling ophør, jf. tilsvarende § 3, stk. 3, nr. 1.

Forældelsesfristen for krav i anledning af en forsikringsaftale vil – ligesom forældelseslovens frister – som udgangspunkt skulle regnes fra forfaldstidspunktet, således som dette tidspunkt fastlægges i forældelseslovens § 2, stk. 1. Forfaldstidspunktet vil typisk være sammenfaldende med forsikringsbegivenhedens indtræden.

5-årsfristen i den gældende § 29, stk. 1, i forsikringsaftaleloven regnes ligeledes fra forfaldstidspunktet, der dog – for så vidt angår krav på forsikringsydelsen – med udgangspunkt i forsikringsaftalelovens § 24, stk. 1, fastlægges til 14 dage efter det tidspunkt, hvor forsikringsselskabet har været i stand til at indhente de nødvendige oplysninger til bedømmelse af kravet. Forsikringsaftalelovens § 24 omformuleres imidlertid ved lov nr. 523 af 6. juni 2007 om ændring af forskellige lovbestemmelser om forældelse af fordringer m.v., således at den fremover alene fastlægger betalingstidspunktet og ikke forfaldstidspunktet for krav på forsikringsydelsen. Forfaldstidspunktet vil således ikke længere være afhængigt af, hvornår forsikringstageren fremsætter sit krav over for selskabet.

Den nyaffattede § 29, stk. 2, i forsikringsaftaleloven udgør en undtagelse til forældelseslovens § 2, stk. 2, om udskydelse af forældelsesfristens begyndelsestidspunkt som følge af løbedage mv. Således bestemmes det i § 29, stk. 2, at forældelseslovens § 2, stk. 2, ikke finder anvendelse i tilfælde, hvor betalingsfristen for forsikringsydelsen fastsættes i medfør af forsikringsaftalelovens § 24, stk. 1. Herved hindres, at den særlige regel om løbedage i forældelseslovens § 2, stk. 2, bevirker, at forældelsesfristens begyndelsestidspunkt fortsat fastlægges ved forsikringsaftalelovens § 24, stk. 1.

3.2. Særlige forældelsesfrister og tillægsfrister

For en række typer af fordringer er der i forældelseslovens kapitel 4 (§§ 4-14) fastsat særlige forældelsesfrister og tillægsfrister. Bl.a. indeholder forældelseslovens § 8 en særlig regel om forældelsen i sin helhed af fordringer på pension, livrente, aftægtsydelse, underholdsbidrag eller anden lignende ydelse, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på en skyldig hovedstol, og som støttes på aftale eller afgørelse. Sådanne fordringer forældes i deres helhed efter 10 år regnet fra den dag, da den sidste ydelse blev betalt, eller hvis ingen betaling har fundet sted, fra den dag, da den første ydelse kunne kræves betalt. Fordringerne på de enkelte ydelser forældes efter lovens almindelige forældelsesregler, dvs. §§ 2 og 3.

De særlige forældelses- og tillægsfrister i forældelseslovens kapitel 4 gælder også på forsikringsområdet, i det omfang et krav er omfattet af kapitlets bestemmelser. Desuden indføres der med stk. 4 i den nyaffattede § 29 i forsikringsaftaleloven en særregel for tilfælde, hvor en skadelidt inden udløbet af forældelsesfristen for et krav mod en sikret indtræder i den sikredes ret imod selskabet i medfør af forsikringsaftalelovens § 95. I sådanne tilfælde forældes skadelidtes krav mod selskabet tidligst et år efter indtrædelsen.

Lov nr. 523 af 6. juni 2007 om ændring af forskellige lovbestemmelser om forældelse af fordringer m.v. fastsætter også særlige forældelsesregler i en række øvrige love, herunder i arbejdsskade-sikringsloven. Det fastsættes bl.a., at den korte forældelsesfrist for krav efter loven eller mod arbejdsgiveren på erstatning eller godtgørelse i anledning af en arbejdsskade ikke bliver 3 år, men 5 år, jf. § 36, stk. 3, 1. pkt.

3.3. Afbrydelse af forældelse

Afbrydelse af forældelsen bevirker, at der løber en ny forældelsesfrist, hvis længde bestemmes efter reglerne i forældelsesloven, jf. forældelseslovens § 19. Muligheden for at afbryde ved påmindelse afskaffes med den nye forældelseslov. Afbrydelse vil således fremover skulle ske ved skyldnerens erkendelse eller ved foretagelse af retslige skidt, jf. lovens kapitel 5 (§§ 15-19). Desuden indføres med den nye forældelseslov en ny form for afbrydelse, som benævnes foreløbig afbrydelse, jf. lovens kapitel 6 (§§ 20-22). Foreløbig afbrydelse er karakteriseret ved, at der, når en "foreløbig" foranstaltning finder sted inden forældelsesfristens udløb, gives fordringshaveren en tillægsfrist efter foranstaltningens ophør, således at "egentlig" afbrydelse kan finde sted inden for denne frist.

Bestemmelsen i stk. 5 i den nyaffattede § 29 i forsikringsaftaleloven indebærer, at der indtræder en "foreløbig" afbrydelse ved anmeldelse af en skade til et selskab. Således følger det af stk. 5, at hvis en skade inden forældelsesfristens udløb er anmeldt til selskabet, indtræder forældelse af krav, som skaden giver anledning til, tidligst et år efter selskabets meddelelse om, at det helt eller delvist afviser kravet. Der er ved reglen tilsigtet en særlig let adgang til at afbryde forældelsen ved forsikringstagerens krav mod selskabet i anledning af skader. Det er i forarbejderne til loven bl.a. lagt vægt på, at det ikke er hensigtsmæssigt, at forsikringstageren skal holde øje med forældelsesfrister, mens kravet er under behandling hos forsikringssselskabet. Det følger endvidere af bestemmelsen i stk. 5, at i tilfælde, hvor selskabet anerkender, at der foreligger en dækningsberettiget skade, men anmoder om yderligere oplysninger med henblik på opgørelse af kravets størrelse, indtræder forældelse af kravet 3 år efter selskabets meddelelse herom.

3.4. Forældelseslovens fravigelighed

Den nye forældelseslov kan ikke ved forudgående aftale fraviges i forbrugerforhold. Det fremgår således af § 26, stk. 2, at loven ikke ved forudgående aftale kan fraviges til skade for en fordringshaver (forbruger), når denne hovedsagelig handler uden for sit erhverv, og skyldneren er en erhvervsdrivende, der handler som led i sit erhverv. Bestemmelsen finder ikke anvendelse i tilfælde, hvor der er udstedt et dokument for fordringen, og skyldneren frigøres ved at erlægge ydelsen til den, der har dokumentet i hænde (f.eks. gavekort og tilgodebeviser), jf. § 26, stk. 4.

§ 30 i den gældende forsikringsaftalelov om aftaler om kortere forældelsesfrister end dem, der følger af § 29, ophæves ved lov nr. 523 af 6. juni 2007 om ændring af forskellige lovbestemmelser om forældelse af fordringer m.v. Samtidig bestemmes i stk. 6 i den nyaffattede § 29 i forsikringsaftaleloven, at ved forbrugerforsikring kan § 29, stk. 1-6, ikke ved forudgående aftale fraviges til skade for forsikringstageren eller sikrede. Det indebærer bl.a., at reglen om foreløbig afbrydelse ved anmeldelse til forsikringsselskabet, jf. stk. 5 i den nyaffattede § 29, ved forbrugerforsikring ikke kan fraviges ved forudgående aftale. Det kan dog aftales, at forsikringen alene dækker skader, der er anmeldt inden for en nærmere angivet frist efter forsikringens ophør. Denne

frist må ikke være kortere end 6 måneder.

Uden for ophørssituationen indebærer § 29, stk. 6, således, at forsikringsselskaberne mister adgangen til at fastsætte anmeldelsesfrister, der er kortere end fristerne i forældelsesloven. Fremover kan anmeldelsesfristen, så længe forsikringen er i kraft, dermed ikke blive kortere end lovens korte forældelsesfrist på 3 år.

3.6. Lovens ikrafttræden mv.

Den nye forældelseslov træder i kraft den 1. januar 2008 og samtidig ophæves Danske Lov 5-14-4 og 1908-loven, jf. § 29. Der er i lovens § 30 fastsat visse overgangsregler.

Ifølge § 30, stk. 1, finder loven også anvendelse på tidligere stiftede fordringer, som ikke inden ikrafttrædelsesdagen er forældet efter de hidtil gældende regler. Forældelse indtræder dog tidligst den 1. januar 2011, medmindre fordringen inden dette tidspunkt ville være forældet såvel efter denne lovs bestemmelser som efter de hidtil gældende bestemmelser. I givet fald anvendes det seneste tidspunkt for forældelsens indtræden.

Ifølge § 47, stk. 1, i lov nr. 523 af 6. juni 2007 om ændring af forskellige lovbestemmelser om forældelse af fordringer m.v., gælder en tilsvarende overgangsregel for ændringerne af forældelsesreglerne i forsikringsaftaleloven.